

A pánszerb törekvések történelmi "titka"

Kelt Délvidéken 1992-ben

Forrás: Napló

A Monarchia épülete roskadozóban volt már a Balkánon gyújtott tűz következtében, amikor 1918-ban, elkésett vészkiáltásként egy könyv jelent meg Bécsben. A mű bevilágítót abba a sötét balkáni helyzetbe, amelyben Bizánc megszállottjai hallatlan tervszerűséggel dolgoztak az egész délszláv világ hatalmukba kerítésén.

Elfelejtett vészkiáltás

E hatalmi birkózásban Szerbia főszerepet játszott. A könyv két fejezetben e szerep indítékait, titkos részleteit, bizántikus jellemvonásait világította meg olyan szakszerűséggel és oly lenyűgöző erővel, mint semmilyen más mű annak előtte.

E nagyszabású munka a rövidesen bekövetkezett összeomlás következtében már nem kerülhetett a nagyközönség kezébe. A Bécsbe érkezett Entente Fegyverszüneti Bizottság ugyanis - szerb közbelépésre - elrendelte a könyv összes árusítás alatt lévő példányának elkobzását, s zúzdába küldését. Később a szerb királyi követségek követtek el mindent az, esetleg még fellelhető példányok eltüntetésére. Az ily módon halálraítélt könyv sorsa az összeomlást követő idők zűrzavarában nem is keltett különösebb feltűnést.

Halálraítélt szerző

De nemcsak a könyvet ítélték halálra, hanem annak szerzőjét, egy horvát származású bécsi funkcionáriust, dr. Pilari is, aki művét - a balkáni Viszonyok ismeretében - L. v. Südland álnéven jelentette meg. A halálos ítéletet: nem bíróság, hanem a balkáni bosszúszomj mondotta ki; a végrehajtás azonban több mint tíz évet váratott magára. Ennyi ideig tartott ugyanis, amíg fáradhatatlan üldözői felfedték a szerző igazi nevét és hollétét. - A kivégzés módja egyszerű volt és a balkáni stílusnak megfelelő. Zágráb egyik mellékutcájába csalták, s ott egy ház harmadik emeletéről kidobták az utcára, majd miután még volt benne élet, agyonverték.

A halott író halálraítélt művét közös érdekünk megmenteni az enyészettől s drámai mementóként felidézni. Annál inkább, mert a szerbek és országukban az utóbbi tíz évben ismét fellángoló gyűlölet a pán-szerb és avagy nagy-szerbia gondolat megszállottja-ként háborúba indult Szlovénia, Horvátország, Bosznia és Koszovó ellen. Aki még azt hitte, hogy a történelem nem ismétlődhet meg, az nem ismeri a történelmet. Valaki mondta, hogy a gyilkolás mindig megismétli magát. Az események időpontja és a színhelyek ugyan változtak a szörnyedelmes mézszárlások, népirtás, etnikai tisztogatás, deportálások, koncentrációs táborok, megerősökolt nők és fiatal lányok, faluk és városok szétlövése, tömeges kivégzések sora a balkáni népek utóbbi tíz év életében, de azok történelmi és lélektani gyökerei rendszerint ugyanazok maradtak a balkánon. Ha ismerjük ezeket a gyökereket, akkor könnyebben és biztosabban feltehetjük a jelen és jövő kilátásait, igazíthatjuk szemléletünket a dolgok történése felett.

L. v. Südland (A délszláv kérdés) ("Die südslavische Frage") című könyv, a szerb kérdés alaposabb megvilágítása érdekében íródott, s felölelte az egész dél-szláv problémát. Mint a bevezetőben írja, a gyermek- kora ót, a szerző, többször bejárta a Balkán országait, megismerte nyelvüket, szokásaikat, gondolatvilágukat.

Bizánc szelleme

"E sok fáradozás és részletismeret ellenére - úgy - mond - az első évtizedben sehogy sem akart sikerülni a délszláv fejlődésről való összkép kialakítása... Csak amikor a Balkán-félsziget

vallástörténelmébe mélyedtem bele, midőn meghitt ismeretségbe kerültem a bizánci történelemmel és a bizánci szellemi élettel, annak tartalmával és fogalmával, akkor esett le a hályog' a szememről, és akkor láttam meg az éppen olyan borzasztó, mint lebilincselő igazságot a maga teljes meztelenségében - írja Südland.

Ennek az igazságnak a felderítése húzódik végig a könyvön, amely azt mutatja be, miként befolyásolta Bizánc a szerbek történelmét. - "E könyv egy megkínzott lélek kiáltása, kimutatása" - írja továbbá előszavában a szerző. A múlt tíz fejezetét lehetetlen, akár dióhéjban is, egy cikk keretében ismertetni, s csak arra szorítkozhatunk, hogy bekezdéseket, vagy sorokat idézzünk.

A Katolicizmus és orthodoxia" című fejezetben a szerző rámutat azokra a történelmi okokra, amelyek a két egyház különállásához vezettek. Ennek elsősorban nem vallási, hanem politikai okai voltak.

Amikor az erősebb Róma meghódította Hellast, akkor keletkezett a gyűlölet és megvetés a rómaiak és görögök között. A görög államfelfogást az egyének az állam érdekében való alárendelése jellemzi.

A római államfelfogás ezzel szemben vallotta az egyéniségnek és az önrendelkezésnek megőrzését a törvényektől megszabott korlátokon belül. Bizánc ezután az utolsó bizánci császár lányának III. Ivánnal történő házasságával átadta saját világhatalmi örökségét Oroszországnak. "Számíthatunk-e arra valaha, hogy Oroszország bárminő okból fel fogja adni saját imperializmusát?" - teszi fel a kérdést a szerző, majd felel is rá: "Nem! Semmi esetre sem! Sőt, inkább e törekvések erősödésével és további terjesztésével kell számolnunk".

Amikor Bizáncban a kereszténység 324-ben államvallás lett, Nagy Konstantin megrendelte, hogy az egyház feltétlenül szolgálja az állami érdekeket és célokat. Így győzött azután az egyházzal szemben is az a görög felfogás, amely az egyén feláldozását vallja az államért, hiszen az állammal szemben maga az egyház sem volt más, mint egy nagyobb individuum. Ebből következik, hogy az ortodox állam alattvalóit sokkal inkább ki tudta zsákmányolni és sokkal rosszabbul kezelheti, mint egy katolikus állam. Regeneráló ereje szinte hihetetlen. Példaként Südland a magyarokat hozza fel, akiknek államát a törökök feloszlatták, de századok múlva a nép újra felkelt, hogy egy csapásra újra visszaállítsa az államot. Erre azért voltak képesek, mert nemzeti egyházuk által egy láthatatlan, de századokon át szüntelenül működő hajtóerő biztatta őket államuk helyreállítására. Tehát az ország regeneráló ereje hihetetlen, és évszázadokon át az ország regenerálását követte a tekintélyének visszaállítása.

Südland ezután Oroszországra utal, s az alábbi próféta szavakat írja, megokolván Oroszország szüntelenül ismétlődő kísérletét Konstantinápoly felé - a bizánci örökség megszerzésére.

"Miért tette ezt Oroszország ilyen ritka állhatatossággal? Azért, hogy a szláv nemzetek 'római birodalmát' teremtsen meg s megszerezze Európát is birtokul. Jaj Európának, ha ez sikerül!" Az ortodox állam kiszolgáló képességének okairól írva, Südland megint előveszi a test és lélek kánonilag lefektetett elméletét. Eszerint az állam és az egyház viszonya akkor normális, ha az ortodox egyház, a lelket, a testet és az államot bírja lakhelyül. Mármint az ortodox államot!

Erdélyi párhuzam

Azonban fordítva is áll a tétel: a más vallásúak egy ortodox államban tulajdonképpen sohasem számítanak teljes értékű polgároknak. Miként az ortodox állam a nem ortodox polgárát nem ismeri el, az ortodox polgár éppúgy nem ismeri el a nem ortodox államot, amelyben élni kényszerül, teljes értékű államnak. A más országokban élő ortodoxok millióiban ez tudat alatti törvényszerűségben él, és a Bizánc hagyatékának kell számítani. Mint Szerbia Horvátország elleni hadjárata bizonyítja, ez a tulajdonság az ottan élő (élt) szerbek lelkében, napjainkban is felszínre került, amikor Belgrád rohamcsapataivá váltak a horvát krajínákban élő szerbek, az eladdig "testvér-ként" tekintett horvát nép ellen.

Meglepő módon az ortodox papság az állam politikai életében, tartózkodik a nyílt részvételtől, mert normális körülmények között szerintük ez nem fér össze a papi méltósággal.

Südland megemlíti azután az erdélyi helyzetet, ahol a románok feltartóztathatatlanul

nyomulnak előre úgy, hogy a különben energikus magyarok velük szemben nem tudnak eredményeket felmutatni, legfeljebb politikailag. Etnikailag és vallásilag a románok azonban feljövőben vannak, mind a magyarokkal, mind a szászokkal szemben. A bizánci veszély keretében - írja Südland - a délszláv kérdés tulajdonképpen egy frontszakasza annak az óriási küzdelemnek, amely a Balti tengertől Dalmácia déli csücskéig állandóan folyik. Kétségtelen, ezen az óriási fronton folyó harcoknak faji, nemzetiségi, politikai, szociális és gazdasági jellegük van, mélyükön azonban ott húzódik a legrégebb és legerősebb motívum, a vallási kérdés. Jó példa erre Románia esete, amelynek az első világháborúban gazdasági és politikai okokból meg kellett volna maradnia a központi hatalmak oldalán, és mégis kezdettől fogva rokonszenvével oda vonzódott, amelyiken Bizánc állott. Senki sem fogja megérteni Kelet- és Délkelet- Európa történelmét, sem pedig nem lesz képes betekintést nyerni a jövő alakulásába, aki nem tudja felbecsülni a szörnységekre képes ortodox bizánci állam és hitfelfogás iszonyú hatalmát.

A fejezet utolsó részében Südland látnoki erővel utal azokra a veszélyre, amely Oroszország felől fenyegeti a világot, s amely nem pánszlávizmus, hanem a pán-orosz eszme jegyében fog rohamra indulni, hogy bizantinikus állameszméjével fenyegetse Európa jövőjét. Ezt a látnoki jóslatát a történelem ki is mutatta, hiszen a pán-orosz eszme más változatában megtestesítő Szovjetunió majd ötven éven át vaskézzel tiranikusan uralta Európa népeit.

(-)

Kelt Délvidéken

forrás: Napló (a "Rendkívüli")